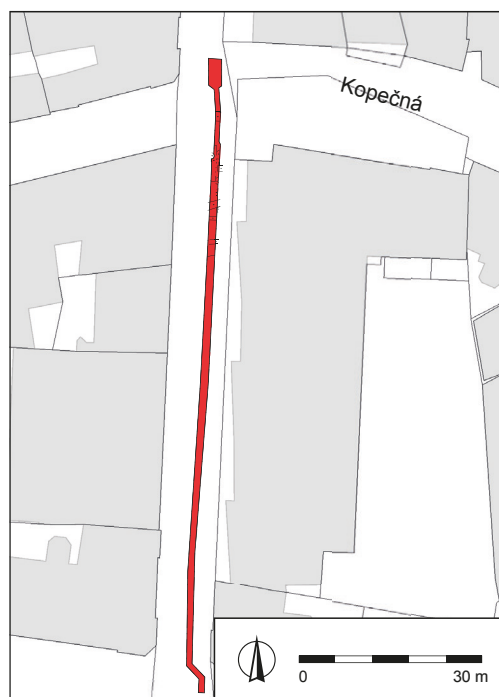

Obr. 11. Brno, Ulice Leitnerova. Červeně je vyznačen sledovaný výkop. Grafika Archaia Brno z. ú.

Fig. 11. Brno, Leitnerova Street. Excavation area marked in red. Graphics by Archaia Brno.

Summary

A rescue excavation in Leitnerova Street (Staré Brno cadastral area, Brno-City District) was carried out in connection with the construction project 'Leitnerova IV – water supply reconstruction' (Fig. 11). Archaeological features were recorded only in the northern third of the excavation area near Kopečná Street, and can be associated with the development of settlement along this route from the medieval period onwards.

Antonín Zůbek

Brno (k. ú. Staré Brno, okr. Brno-město)

Mendlovo náměstí č. p. 1, parc. č. 8.

Vrcholný středověk – novověk. Klášter. Plošný odkryv.

Záchranný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

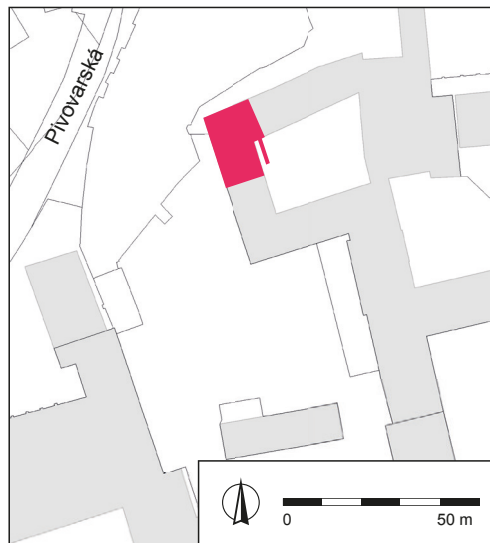
Lokalizace: S-JTSK: -599285.6340, -1161007.5030; -599279.9737, -1161024.8185; -599270.3597, -1161021.8164; -599272.9480, -1161013.2970; -599270.2654, -1161012.0668; -599274.3868, -1161002.6784

V roce 2024 bylo ukončeno zpracování záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Rekonstrukce kanalizace v areálu augustiniánského kláštera na Starém Brně – západní křídlo“ (Sedláčková 2024). Terénní část výzkumu probíhala v období od srpna do září 2023.

Výzkumem zasazený prostor se nachází v areálu dnešního augustiniánského opatství na Starém Brně, dříve kláštera cisterciáček. Ze severu areál přiléhá k jižnímu úpatí Žlutého kopce, na východní straně je vymezen ulicí Úvoz, na západě Pivovarskou hospodou Starobrnno, z jihu přiléhá k dnešnímu Mendlovu náměstí (obr. 12).

Geologické podloží je v těchto místech tvořeno kvartérní spraší s výraznou složkou šterkového písku. Je pravděpodobné, že jeho svrchní část byla v minulosti odtěžena. Výzkum doložil

osídlení daného prostoru ještě před výstavbou stávající budovy kláštera. Pravděpodobně již do 2. poloviny 14. století až 1. poloviny 15. století náleží sled kulturních vrstev a drobné výkopové

Obr. 12. Brno, Mendlovo náměstí. Lokalizace výzkumu. Grafika Archaia Brno z. ú.

Fig. 12. Brno, Mendel Square. Excavation area. Graphics by Archaia Brno.

Obr. 13. Brno, Mendlovo náměstí. Archeologické situace zachycené výzkumem. Grafika Archaia Brno z. ú.

Fig. 13. Brno, Mendel Square. Archaeological contexts documented during the excavation. Graphics by Archaia Brno.

aktivity. Snad ještě v pozdním středověku, s jistotou před výstavbou západního křídla kláštera, zde proběhly relativně rozsáhlé výkopové aktivity, jejichž význam se nepodařilo osvětlit, a to i z důvodu, že nemohly být blíže zkoumány (obr. 13).

Další zachycené archeologické situace již souvisí se současnou budovou kláštera, která měla být dostavěna v roce 1663. V rámci současné budovy kláštera byly dokumentovány starší podlahové úpravy místností, zachycen byl kanalizační systém s četnými přestavbami. Zjištěný kanál odváděl vodu z prostoru severně od kláštera a využit byl také k odvodu splašků (obr. 13). Kanál posloužil k uložení kanalizačního potrubí i v rámci nového projektu.

Součástí archeologického výzkumu bohužel nebyl stavebně-historický průzkum, který by býval mohl prohloubit poznatky o stavebním vývoji této části kláštera.

Literatura

Sedláčková, L. 2024: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Rekonstrukce kanalizace v areálu augustiniánského kláštera na Starém Brně – západní křídlo“*. Rkp. nálezové zprávy, č. akce A60/2023. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú.

Summary

Archaeological contexts associated with the beginnings of the original convent of Cistercian nuns from the second half of the 14th to the first half of the 15th century were recorded during construction works in the western wing of the Augustinian Monastery on Mendelovo náměstí (Mendel Square) (Staré Brno cadastral area, Brno-City District). The excavation also revealed earlier floor layers of rooms in the current monastery building, which is believed to have been completed in 1663. A drainage system that channelled water from the area north of the monastery and also served to dispose of wastewater (Fig. 12, 13) was probably constructed at the same time as this wing.

Lenka Sedláčková

Brno (k. ú. Staré Brno, okr. Brno-město)

Mendlovo náměstí č. p. 1, parc. č. 7/1.

Středověk, novověk. Klášter. Skupina/síť sond. Záchranný výzkum.

Uložení nálezů: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.1914889N, 16.5933033E

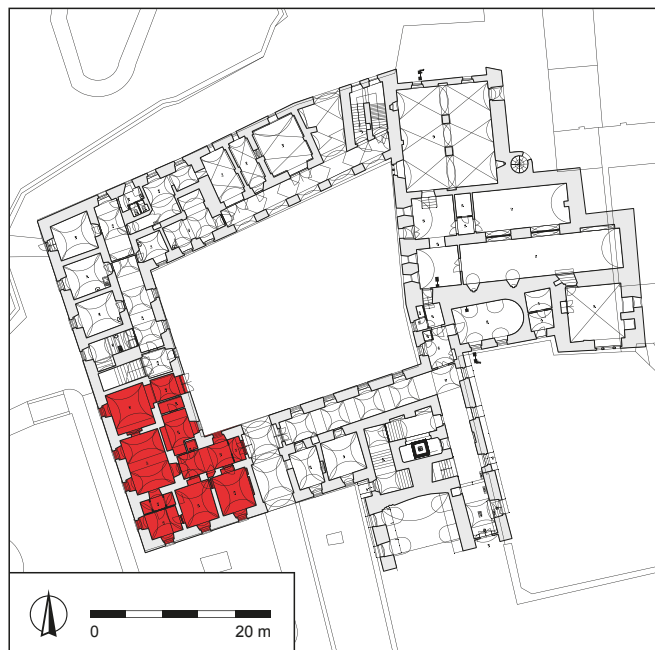
Archeologický výzkum byl realizován v souvislosti se stavbou „Stavební úpravy ordinace chirurgie v areálu augustiniánského kláštera na Starém Brně“. Jeho provedení zajistila společnost Archaia Brno z. ú. (akce č. A40/2024), terénní část výzkumu se uskutečnila v dubnu 2024 (obr. 14, 15).

Starobrněnský klášter založila v roce 1323 česká a polská královna-vdova Eliška Rejčka. Původně sloužil cisterciákům, kterým byl v roce 1782 odňat a předán brněnským augustiniánům poustevníkům, kteří byli nuceni opustit svůj mateřský klášter u sv. Tomáše (stručně k dějinám kláštera Samek 1994, 183–193; Foltýn a kol. 2005, 208–215; Kroupa red. 2015, 684–710). Pojednávaný výzkum se dotkl budov raně barokního křídla tzv. Starého dvora (jihovýchodní části západního a jihozápadní části jižního traktu), které měly být postaveny v 60. letech 17. století, kdy se klášter zotavoval po třicetileté válce. Výstavba proběhla za abatyše Zuzany Obigailové a měla být dokončena v roce 1663 (Samek 1994, 191; Foltýn a kol. 2005, 214; Kroupa red. 2015, 688).

Svým způsobem výzkum navázal na akci z roku 2023, která se realizovala v severozápadní části křídla (Sedláčková 2024).

Zemní práce sestávaly z odstranění konstrukcí stávajících podlah a následného snížení terénu o 20 až 30 cm. V některých místnostech byly do snížené úrovně zahloubeny liniové výkopy za účelem položení nové kanalizace. Měly šířku 30 cm a hloubku 20 až 30 cm. Kanalizace byla vyvedena na nádvoří prostřednictvím výkopu podél severní stěny jižního křídla k hraně průjezdu.

Záchranný archeologický výzkum byl ve svém charakteru a parametrech silně limitován rozsahem zemních prací stavby; šlo spíše o menší akci. Středověké archeologické terény zůstaly takřka nedotčeny pod základovou spárou výkopů stavby. I přesto se podařilo získat poměrně důležitý soubor informací. Dokumentována byla zdiva stávajících budov jižního a západního křídla Starého dvora. Na základě odkryté situace můžeme prohlásit, že nepředstavují jednotný stavební počín. Jižní křídlo bylo vybudováno dříve, teprve později k němu bylo přistavěno západní křídlo. Před výstavbou jižního křídla existoval v daném prostoru blíže neurčený objekt, byla však dokumentována jen část jeho podlahy. Ještě starší stavební horizont zastupovaly segmenty tří zděných konstrukcí, z nichž minimálně jedna měla středověký charakter. Z jejich průběhu lze usuzovat, že dispoziční schéma příslušné zástavby bylo odlišné orientováno (mírně otočeno) než dnešní budovy. Je možné uvažovat, že náležely objektům, které tvořily snad hospodářské zázemí kláštera (Sedláčková, Zúbek 2024).

Obr. 14. Brno, Mendlovo náměstí. Augustiniánský klášter. Červeně je vyznačen zkoumaný prostor. Grafika Archaia Brno z. ú.

Fig. 14. Brno, Mendel Square. Augustinian Monastery. Excavation area marked in red. Graphics by Archaia Brno.

Literatura

Foltýn, D. a kol. 2005: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha: Libri.

Kroupa, P. (red.) 2015: *Dějiny Brna 7. Uměleckohistorické památky. Historické jádro*. Brno: Statutární město Brno, Archiv města Brna.

Samek, B. 1994: *Umělecké památky Moravy a Slezska. 1. svazek A/I*. Praha: Academia.